

Den sidste sag på dagsordenen var:

2) Tredje behandling af lovforslag nr. L 171: Forslag til lov om udbetaling af en ekstraordinær hædersgave i anledning af 50-året for Danmarks befrielse.

Af socialministeren (Karen Jespersen).
(Fremsat 8/2 95. Første behandling 23/2 95. Betænkning 30/3 95. Anden behandling 25/4 95).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Grete Schødts (S):

i Socialdemokratiet vil vi være med til at fejre 50-året for Danmarks befrielse over det ganske land.

Vi er mange, som først blev født i 1945 eller derefter. Mange af os har altså ikke selv oplevet, hvad det vil sige at leve under en besættelsesmagt, at kæmpe for friheden og igen at leve i et frit land efter de 5 grusomme år.

Til gengæld har vi, der er født efter 1945, takket være dem, der under besættelsen uden tanke for egen risiko kæmpede for Danmarks frihed, fået mulighed for at opleve 50 fredelige år i Danmark uden krig.

Mange kæmpede for vores land med livet som indsats, mange med invaliditet og oplevelser, der aldrig kan viskes bort, til følge. Mange ægtefæller, børn og familie blev hårdt ramt, når ægtefællen satte livet på spil; de er besættelsestidens ofre.

Værdien af den frihed, de gav os, kan aldrig gøres op i penge. I dag mindes vi tiden dengang; med vedtagelsen af lov om hædersgaver fejrer vi hele Danmarks befrielse.

Erik Larsen (V):

Det er jo en meget smuk dag i dag, og jeg tror, at det smukke vejr, som vi har på denne dag, hvor vi mindes det, der skete under Anden Verdenskrig, og hvor vi fejrer Danmarks frihed, også vil komme til at præge alle de arrangementer, der er over hele landet i dag.

Fra Venstres side er vi glade for at kunne være med til at fejre 50-året.

Jeg er en af dem, som er født i krigens sidste år, og for mig var det, som kvinder og mænd under besættelsen udrettede, med til at give mig

en stolthed over mit fædreland og give mig en følelse af, hvad det er at være dansk. Det var med til at skabe det, som for mig blev en stolthed over at være dansk.

Jeg er også sikker på, at for os i den generation er det noget, som vi ønsker at føre over til vores børn, sådan at det, der blev gjort af alle de mennesker under krigen, må blive ført videre til kommende generationer som et godt minde.

Også i forhold til Danmarks internationale samarbejde har det haft en stor betydning for, at vi har kunnet gå ind i internationalt samarbejde med rank ryg som en nation, der har gjort sin pligt, og som har kæmpet for ret.

Når man giver en gave til nogle af dem, som vi holder allermost af, og nogle af dem, som vi synes allermost har fortjent det, kan man aldrig gøre nok. Derfor kan man også roligt sige, at det lovforslag, vi behandler her i dag, som fordobler hædersgaverne til ofrene for Anden Verdenskrig, er ikke nok; men det skal ses som udtryk for en taknemlighed over det, der blev gjort. Vi er stolte af det, og vi vil bære mindet om det, I gjorde, videre til kommende generationer.

Stefan G. Rasmussen (KF):

For 50 år siden kunne Danmark høre meldingen »Det meddeles i dette øjeblik . . .«. I går aftes, da jeg sad og funderede lidt over, hvad jeg ville sige fra Danmarks fornemmeste talerstol på denne 4. maj, faldt tanken pludselig på ordene »I dette øjeblik«.

At tænke sig, at for 50 år siden tændtes lyset igen i Danmark efter 5 mørke år! At tænke sig, at dette øjeblik stadig eksisterer; 50 lysår ude i verdensrummet er dette øjeblik stadig på rejse. I en afstand af lidt over 473 tusind milliarder kilometer fra Danmark eksisterer lyset fra Danmarks befrielse den 4. maj 1945. Så når vi i aften sender endnu en bølge af glædeslys afsted, kan vi alle rette blikket mod himlen og betragte en stjerne, der 50 lysår ude i rummet har sendt sit lys imod os. Der kan jeg så se dette øjeblik, fornemme det, ære det – et øjeblik, der bogstaveligt talt er fra før min tid.

Er det ikke friheden over alle her fra Tingets talerstol at kunne fremføre sådanne tanker, frit at kunne ytre sig?

Det er en frihed, der forpligter, en frihed med ansvar, for når jeg filosoferer og i mine antagelser finder grundlag for de politiske tanker, må jeg erkende, at den, der sidder ved siden af, har samme ret og samme frihed. Nok er denne gensidige respekt og anerkendelse af vor alsidighed

og vore forskelligheder demokratiets akilleshæl, men den er samtidig fundamentet for dette parlament. Det er den frihed, vi til evig tid må stå vagt om.

Despekt for anderledes tænkende og selvforherligelse skærer derfor dybt i en sand demokrats sind og vil, når dens mørke opstår, altid vække sjælen i Holger Danske, ligesom det vakte mange danske mænd og kvinder i årene fra 1940 til 1945.

Der findes nu, 50 år efter befrielsen fra nazismens mørke, desværre stadig trosretninger og ideologier, der ensidigt påberåber sig retten til sandheden. Det er her, jeg kan forsikre de danske hædersmænd, der ofrede noget af deres liv for Danmark, om, at der blandt de generationer, der ikke oplevede besættelsestiden, altid vil findes mænd og kvinder, der står vagt om Danmarks frihed.

Det løfte tror jeg inderst inde vil række længere end de lovforslag, der nu behandles. Det Konservative Folkeparti skal derfor kort udtrykke et til lykke til Danmark samt en tak til alle dem, der gjorde vor frihed mulig.

Tommy Dinesen (SF):

SF stemmer for det lovforslag, der foreligger her. Når vi ikke tog ordet til det, vi behandlede før, er det, fordi vi ikke mente, at det, man skulle have en diskussion om i dag, var, hvor store hædersgaver skulle være osv. – og ej heller laserlys.

Denne dag, som jo er en stor dag, har også nogle mørke kapitler bagved sig. Som Politiken skriver på forsiden i dag, var det kun en håndfuld frihedskæmpere, der var med fra starten; det er jo nok rigtigt. Der var noget, der hed Frikorps Danmark med 7.000 danskere, der ville bekæmpe kommunismen. Der var en samarbejdsvillig regering, som var medvirkende til, at oppositionen – altså kommunisterne og vel andre venstreorienterede – blev interneret i Horserød. Et klart grundlovsbrud. Det var ikke ret mange, der på daværende tidspunkt protesterede imod dette. Christmas Møller var imod, også selvfølgelig; men ellers var der tavshed.

Jeg har selvfølgelig læst en del og set nogle af de udsendelser, der har været på det sidste, og jeg må sige, at jeg synes, det er bittert at måtte erkende, at man ikke i særlig grad har fokuseret på søfolkene. Det gælder ikke det, Folketinget har lavet. Der er fuld opbakning fra søfolkene – og det er dem, jeg vil tale for – til det, der her er

arrangeret, og som bliver arrangeret de næste par dage. Men jeg synes, at medierne ikke i særlig grad har fokuseret på søfolkene, og det er derfor, jeg har tænkt mig at sige noget om dem.

Den dag, da krigen brød ud, var der 5.000 søfolk om bord på 170 skibe, den såkaldte hjemmeflåde. De sejlede herhjemme, og allerede inden krigen var i gang, var 139 af dem sænket af tyskerne. De sørgede for, at vi kunne sælge vores grise ovre i England og få noget kul med tilbage, men de, der var hjemme, fortsatte med at sejle. Hvis de var gået i land, var de blevet sendt på tvangsarbejde med at lave bunkers ovre på Vestkysten osv.

En af de større ting, der skete med hensyn til hjemmesejlerne, var, at tyskerne ville have, at der skulle være tyske marinesoldater om bord, og der skulle være kanoner osv. Da strejkede hjemmeflådens søfolk, og det var en af de få gange, hvor den danske regering gav søfolkene ret. Der kom altså ikke tyske våben om bord i danske skibe. De danske søfolk ville naturligvis ikke være med til at skyde på de allierede.

Jeg sagde før, at der var 7.000 i Frikorps Danmark. Der var så 6.500 danske søfolk, der sejlede over hele verden, og det er ikke, fordi de var Rambo'er eller helte, men de var hurtigt med til at sejle for de allierede.

De var selvfølgelig bange, og det, de var bange for, var både miner og bomber, og hvad ved jeg; men de var også bange for, hvad der ville ske med deres kære derhjemme. De var bange for, at der skulle ske repressalier – godt og vel en tredjedel af dem var gift – og det siger sig selv, at det var en svær situation at stå i.

Men inden længe kom de ud at sejle alle sammen. Der var 240 danske skibe. 2.000 danske søfolk mistede livet – og det er det, jeg synes totalt glemmes – dvs. hver tredje eller hver fjerde af de danske søfolk; det var altså tabsprocenten. De var med i Normandiet, og de var med på Sicilien, da de danske skibe med allierede kom til kysterne; de var med alle steder.

Den 25. december var en af de store dage i 1943. Da fik de danske skibe lov til at have Dannebrog i agterstavn, og jeg tror, det var den dag, det gik op for de allierede, at Danmark ikke var en tyskervenlig nation, men en nation, der gjorde modstand. Der var selvfølgelig også kommet flere frihedskæmpere.

Da jeg startede med at sejle, læste jeg en bog, der hed »De sejlede bare«, skrevet af en kaptajn Schröder. Allersidst i bogen stod der det, som regering og Folketing sagde efter krigen: »I skal

aldrig blive glemt«; og dér var der en, der med blyant havde skrevet: »De døde forgæves«.

Det er ikke min opfattelse, at de danske søfolk og frihedskæmpere og andre, der var med under Anden Verdenskrig, døde forgæves. Uden dem havde vi ikke været her. Det er måske at svinge sig lidt højt op, men jeg mener det.

Tom Behnke (FP):

Besættelsestiden fra 9. april 1940 til 5. maj 1945 var fem mørke år for Danmark, hvor danskerne havde svære kår. Jeg er selv langtfra gammel nok til at have oplevet den tid, men jeg har hørt mange beretninger fra besættelsestiden, dels de mere faktuelle historiske beretninger i skolens historietimer, men også beretninger fra forældre og bedsteforældre, der selv gennemlevede krigen.

Selv om det altid blev pointeret, at det var forfærdeligt under krigen, og der var mangel på alt muligt, så mener jeg, at det, vi skal glæde os over fra besættelsestiden, er, at danskerne havde et fantastisk godt sammenhold, og at man under disse trange kår fik det bedste ud af næsten alt og hjalp hinanden. Aldrig før og aldrig siden har nogen begivenhed knyttet danskerne så tæt sammen, som besættelsen gjorde. Midt i alt det onde og mørke lyste danskernes hjerte i kampen for at klare dagen og vejen og siden i kampen for befrielsen. Ingen behøvede at sige det, alle var klar over, at kun hvis vi stod sammen og hjalp hinanden, kunne det lykkes.

Efter fem mørke år under besættelsen kom befrielsen endelig den 5. maj 1945, efter at glædesbudskabet var udsendt over BBC fra London aftenen før, nemlig den 4. maj.

I de sidste dage inden befrielsen var det usikkert, om det skulle være russerne eller englænderne, som skulle befri Danmark, og dermed var det usikkert, om Danmark overhovedet fik friheden. Det blev som bekendt heldigvis englænderne, der befriede Danmark, og dermed kunne Danmark ånde lettet op; kun på Bornholm tog det lidt længere tid, eftersom russerne kom først til øen.

Danmark fik sin frihed, og i årene efter blev der gjort meget for at få landet på ret køl igen og få dagligdagen til at fungere. Der blev også gjort meget for at undgå, at Anden Verdenskrig skulle gentage sig, ikke bare i Danmark, men i hele Europa og den vestlige verden. Alle var enige om, at verdenskrigen ikke måtte gentage sig, og man enedes om at oprette FN og siden NATO.

Ikke mindst NATO har formået at afværge en gentagelse af Anden Verdenskrig, og det må vi aldrig glemme.

Som det hedder: Historien kan vi ikke ændre på, men vi har en pligt til at lære af den. Den lære, vi kan drage, er mangfoldig, men to ting mener jeg står mere klart end så meget andet:

For det første skal vi være i stand til at forsvare os, hvilket vi ikke selv er store nok til; men i et samarbejde med vore allierede i NATO kan det lade sig gøre.

For det andet skal vi huske at værdsætte den frihed, vi har, friheden ved at leve i et frit og demokratisk land.

Vi må heller ikke glemme de mange tusind modstandsfolk, der under besættelsen risikerede liv og helbred for Danmarks skyld og for Danmarks befrielse. De fulgte ikke den officielle danske politik. De bøjede ikke nakken for magthaverne, og de fulgte ikke politikernes love og påbud. De gik imod det officielle Danmark, og de gjorde det, fordi de mente, at frihed er noget, der er værd at kæmpe for.

Det kan vi ikke takke dem nok for. De kæmpede under krigen både mod besættelsesmagten og mod det officielle Danmark. Først i krigens sidste år fik modstandsfolkene opbakning fra det officielle Danmark. Disse tusindvis af tapre mænd og kvinder skylder vi alt. Mange blev dræbt, og endnu flere kom alvorligt til skade under kampen for Danmarks frihed.

En anden stor gruppe, som fik krigen at mærke, var de tusinde politifolk, som i krigens sidste år, nemlig den 19. september 1944, blev deporteret til koncentrationslejre i Tyskland. Ikke få af dem måtte lade livet i den forbindelse, og de, der endnu lever, er stadig den dag i dag mærket af deportationen.

En anden ofte overset gruppe er de mange søfolk, som allerede fra krigens start var med til at sejle forsyninger til de allierede. På lange linjer krydsede de mellem de frygtede miner og forsøgte at undgå de tyske ubåde. Også mange af dem måtte lade livet i kampen mod Nazityskland.

I dag er der ikke mange af besættelsestidens ofre tilbage, men dem, der er, skal vi ære og respektere ikke mindst i disse dage, hvor vi kan fejre 50-året for Danmarks befrielse.

Min ydmyge, men dybtffølte tak for den frihed, jeg har, skal gå til dem, der under besættelsen gjorde det muligt. At Fremskridtspartiet støtter forslaget om en ekstra hædersgave i år, skal kun ses som et symbol på den tak, vi ønsker at rette til dem.

Bjørn Elmquist (RV):

Vi mærker det alle, og som tiden går, vil vi være stadig færre, der har en personlig erindring om besættelsestiden. Selv de, der oplevede tiden dengang, kan nu og da have svært ved at huske alle detaljerne. Vi er i dag her i Folketinget et fåtal, som selv levede dengang, og i hvert fald et fåtal, som spillede en aktiv rolle.

Folketinget var sammen med Landstinget en ganske central instans dengang og havde naturligvis indflydelse på det forløb, som kom, på godt og ondt. Det var svære beslutninger, der skulle træffes. Jeg tror, at alle vi, der sidder i Folketinget i dag, nu og da tænker: »Det er en svær beslutning, det her«, men hvis vi havde været med dengang, så havde der nok været mange beslutninger, der var endnu sværere at træffe.

Jeg tror, man må fastslå, at det gik på kryds og tværs både i befolkningen og i Folketinget og Landstinget. Det gjaldt tiden under besættelsen, og det gjaldt tiden efter besættelsen med retsopgøret. Vi kan jo se af den offentlige debat, som i disse dage blomstrer i fuldt flor – heldigvis, for vi skal ikke glemme disse ting – at der måske var mange, der handlede ud fra bestemte motiver og meget forskellige motiver; men jeg tror nu nok, at langt størsteparten handlede, som de mente det var klogest, i et forsøg på at skaffe Danmark og befolkningen igennem besættelsen, igennem den svære tid, på den mest forsvarlige vis, men samtidig også med et meget, meget stort hensyn til at bevare friheden og med tanke på eftertiden. For det var jo det, som også lå alle på sinde: Hvordan skal vi klare os, den dag krigen er overstået?

Der er draget mange konklusioner af Anden Verdenskrig, og nogle af dem peger jo flot fremad. Det gælder det internationale samarbejde. Det er det samarbejde, vi står midt i i dag – hvor det europæiske nok er det, der er mest ambitiøst og rækker videst frem, og som jo udmærker sig derved, at det også omfatter det land, der startede Anden Verdenskrig, Tyskland.

Jeg har boet i udlandet i syv år, i Belgien og Holland, som jo blev ramt endnu hårdere end Danmark af krigen, for den gik igennem landene et par gange – for Belgiens vedkommende sågar fire gange – og dér opererer man med edderkoppespindsteorien, som siger, at det væsentligste argument for at lade det europæiske samarbejde gå så vidt, som det gør og bør gå, er, at vi spinder os ind i et fint net af samar-

bejde, et net, der er så fint, at vi til sidst ikke længere kan skelne mellem vores interesser og naboens interesser; og netop belgiere og hollændere har jo en særlig baggrund for at tænke så – med naboen, der ligger lige øst for dem.

Fra Det Radikale Venstre er vi glade for at kunne deltage i beslutningen i dag om denne hædersgave. Vi kan ikke takke i penge; hædersgaven kan være stor, den kan være lille, uanset hvor stor den blev, måtte det alene blive et symbol som tak for det, nogle mennesker modigt og i lang tid imod strømmen – det skal der ikke herske tvivl om heller – holdt fast ved.

Men det er med disse begivenheder som med et landskab: Når man står midt i det, kan man se alle detaljerne, alle bjergtoppene, alle hulningerne, alle dalene; efterhånden som toget bevæger sig igennem tidens landskab, tager det sig så dejlig enkelt ud i bagklogskabens lys.

Bruno Jerup (EL):

Enhedslisten anbefaler at stemme for forslaget.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg behøver vel ikke at sige, at Centrum-Demokraterne naturligvis med glæde og med taknemmelighed stemmer for forslaget, som det ligger her, om en hædersgave til dem, vi aldrig kan hædre nok, fordi ingen nok så stor hæder kan opveje de tab, som de mennesker har lidt, men vores gave er jo ikke af den grund mindre velment.

Alligevel vil jeg tillade mig at være lige så utraditionel, som repræsentanten for Enhedslisten var det i sit indlæg. Jeg vil gerne tillade mig at minde om, hvad det var, der skete den 4. maj. Der skete det, at vi fik meddelelse om, at Montgomery havde meddelt, at de tyske tropper havde nedlagt våbnene. Det er jo det, vi fejrer.

Med al respekt for vore frihedskæmpere – og den skal vi have – må vi altså ikke glemme alt det, der også skete. Derfor skal der også i dag herfra, synes jeg, fra det danske Folketings talerstol lyde meget, meget anerkendelse til dem, der udefra ydede et bidrag, som nok også er værd at tænke på. Det formindsker ikke frihedskæmpernes betydning og deres indsats.

Og så lige én ting til: Jeg var ikke noget særligt som politiker i de år – det troede jeg selv, men det troede de andre ikke – og derfor havde jeg ikke nogen plads, hvor jeg på afgørende måde kunne medvirke, men jeg bliver nødt til at tilstå, at på alle de møder, hvor jeg har mødt alle

de navne, der i dag drages frem fra den tid, Vilhelm Buhl, Alsing Andersen og alle de andre, var jeg komplet enig med dem, når jeg hørte om de beslutninger, de havde truffet.

Det er muligvis forfærdeligt, men det er altså sandheden; sådan var det. Og jeg kan forsikre denne høje forsamling om, at jeg ikke stod alene i den danske befolkning. Det er dårlig historiskrivning, det, der nu præsteres rundt omkring. Det er skrevet af folk, der ikke har den fjerneste anelse om de følelser, der rørte sig i alle os.

Man fremstiller det, som om nogle af de folk nærmest var forrædere. Tænker man ikke på, at enhver af dem på ledende poster kunne – om ikke så nemt som at klø sig i nakken, så i hvert fald noget lignende – have sørget for, at de var i Sverige i løbet af et par timer og i England i løbet af en halv dag. Det kunne de alle sammen have gjort og have overladt den danske befolkning til sin skæbne.

Jeg antyder ikke dermed, at de, der faktisk tog til England, ikke gjorde det af gode grunde og gjorde god nytte, men de andre gjorde sandelig også god nytte. Det gælder ikke mindst vore departementschefer, som måtte tage affære bagefter, da regeringen ikke var der. Der blev præsteret meget, som var meget værdifuldt. Det skal også siges i dag.

Men naturligvis skal vi ikke et eneste øjeblik glemme, at ved siden af navne som Olaf Rye og andre fra 1848 og 1864 bør i fremtiden i skolerne – hvis ellers man lærer om den slags ting i fremtiden – navne som Flemming Juncker, Ole Lippmann og mange andre, som organiserede det underjordiske forsvar i Danmark, også nævnes, for det mod, de mennesker har udvist, og den evne til at føre krig, som de har vist, står på højde med meget andet.

Og så endelig – og så vender vi tilbage til dagens tema: For mig står endnu ganske tydeligt erindrungen om en lille lærling fra Vejle, der få dage før befrielsen mente, at nu måtte det være nok med tyskernes parole »Räder müssen rollen«. Nu skulle hjulene ikke køre længere; han og hans gruppe forberedte en sabotage ved Munkebjerg. Det gjorde tyskerne desværre også, de vidste det og angreb gruppen. Nogle skød sig igennem, men den lille lærling tilbragte sine sidste 3-4 timer med at råbe og skribe og bede om hjælp. Tyske soldater tillod ikke, at han fik nogen hjælp.

Det var frihedskamp, og han er et eksempel på det, som tusinder måtte gennemgå, og det er naturligvis det – uden at glemme alle de andre,

som vi også i dag tænker på – vi meget gerne vil vise vor officielle anerkendelse af.

Socialministeren (Karen Jespersen):

Jeg vil gerne have lov til at takke Tinget for den brede tilslutning til regeringens forslag om en ekstraordinær hædersgave i anledning af 50-året for Danmarks befrielse.

Vi har i regeringen lagt stor vægt på, at forslaget kunne blive vedtaget i fuld enighed. Jeg håber på, at hædersgaven vil blive modtaget i den ånd, den bliver givet. Det er for os vigtigt, at vi husker på, hvor stor betydning det har, at vi påskønner og viser vores taknemmelighed for de store ofre og den indsats, der blev ydet for 50 år siden for Danmarks befrielse.

Vi må ikke glemme, at uden de ofre og den indsats havde vi næppe stået her i dag. Vi skal huske på, at befrielsen og den indsats, der gik forud for befrielsen, er en vigtig del af grundlaget for vores samfund.

Modstandsarbejdet var udtryk for, at der var nogle mennesker, der påtog sig et ansvar, et ansvar for et opgør med en politisk orden, som i den grad stred imod dansk tankegang, tradition og mentalitet, et ansvar på hele den danske befolknings vegne.

I mine øjne er der ingen tvivl om, at det i vid udstrækning bl.a. var de danske modstandsfolks indsats, der er forudsætningen for, at vi fik den frihed, der gjorde det muligt at opbygge et frit, demokratisk velfærdssamfund, som vi med rette kan være stolte af.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges enstemmigt med 149 stemmer.

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive sendt til statsministeren.

Meddelelser fra formanden**Formanden:**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udvalget for forretningsordenen (3/5 95):

Udtræder: Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Nyt medl.: Torben Rechendorff (KF)

Udtræder: Steen Gade (SF)

Nyt medl.: Holger K. Nielsen (SF)

Socialudvalget (3/5 95):

Udtræder: Vibeke Peschardt (RV)

Ny stedf.: Dorit Myltoft (RV)

Uddannelsesudvalget (3/5 95):

Udtræder: Elsebeth Gerner Nielsen (RV)

Nyt medl.: Dorit Myltoft (RV)

Boligudvalget (3/5 95):

Udtræder: Christian Mejdaahl (V)

Nyt medl.: Bodil Thrane (V)

Da resten af dagen og morgendagen er viet til højtideligholdelsen af 50-året for Danmarks befrielse, er der ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 9. maj 1995 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Med hensyn til de øvrige møder i den kommende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 10.39
